

Розділ 1

За старих часів у тому мальовничому куточку Англії, що зветься графством Йоркшир, де на пагорбах і в долинах шумлять ліси та бистрі річки несуть свої води до холодного моря, трапилося немало дивовижних і героїчних подій. За переказами, тут колись жив казковий вонтлейський дракон; тут у часи усобиць Білої та Червоної троянди гриміли запеклі битви, і в цих таки краях блукали лихі розбійники, подвиги яких упродовж століть уславляють народні пісні й балади.

Таке місце дії нашої повісті.

Описувані в ній події відбулися в дванадцятому столітті, наприкінці володарювання Ричарда I, прозваного Ричардом Левове Серце. То була епоха великих змін, сповнена жорстоких і кривавих подій. Завойовники-нормани, що на століття раніше вдерлися до країни, намагались остаточно підкорити англосаксів, які володіли цією землею протягом кількох століть. Фактично в Англії жили — і зовсім не мирно — два народи, що розмовляли різними мовами, і жоден із них не бажав визнавати панування іншого. Але особливо гострою була ворожнеча між шляхетними феодалами й верховною владою. Упродовж

усього дванадцятого століття королі Англії вперто боролися зі своїми васалами — герцогами, графами й баронами, які відстоювали право панувати на землях, що їм належали. Згідно з законами того часу, вони підкорювалися тільки голові держави — королю, але насправді були майже незалежними від нього. Їхній союз скріплювала лише клятва вірності, яку норовисті й корисливі феодала постійно ламали, а іноді навіть розв'язували війни проти свого законного володаря. Нескінченні розбрати посилювалися також через постійні чвари між норманськими баронами і старою знаттю — саксонськими землевласниками-танами.

У цій жорстокій боротьбі, що охопила всю країну, королі знаходили підтримку в простих людей — адже для вільного землероба-йомена та ремісника головним ворогом був норманський феодал, який прагнув перетворити вільних громадян у кріпосних. І чимало простолюдинів дійсно ставали рабами, найчастіше через борги, якими облутували їх землевласники. Долею таких рабів та їхнього потомства ставала найтяжча праця в каменярнях, на корчуванні лісів, на загородах і в полі.

Ричард Левове Серце, король, якого називали «мандрівним лицарем на престолі», надовго залишив свою неспокійну батьківщину, дотримуючись клятви, яку дав Святому Престолу, — вирушити до Палестини й завдати нищівної поразки султанові Саладину, остаточно відвоювавши у мусульман право володіти великою святиною — Гробом Господнім. Для цього необхідно було зміцнити межі Єрусалимського королівства — держави, створеної на Святій землі лицарями-хрестоносцями ще в часи перших хрестових походів.

Під ту пору образ лицаря-хрестоносця став одним із найшанованіших у християнському світі. Ці загартовані воїни, які носили на плащах знак хреста, упродовж багатьох років протистояли натиску «невірних», здійснюючи часом неймовірні подвиги. Багато з них ставали членами духовно-лицарських орденів, даючи обітницю бідності, послуху й безшлюб'я. Одним із перших виник орден Храму, інакше званий орденем тамплієрів. Його метою був захист християнських завоювань у Палестині, проте вже у XII столітті він набув таких багатств і могутності, що почав диктувати свою волю європейським монархам і втручатися у відносини між державами.

Безстрашний і великодушний Ричард мав військовий успіх, а його дар полководця й затята хоробрість були відомі всій Європі. Немало було в короля-лицаря і друзів, і ворогів, але жоден із його супротивників не наважився б заперечувати, що успіх Третього хрестового походу, коли султан Саладин, обложений в укріпленій твердині Аккон, був змушений здатися, належить Ричарду.

Тим часом, скориставшись відсутністю законного короля, владу в Англії підступно захопив його брат принц Джон, підтримуваний норманською знаттю. Почувши про це, Ричард Левове Серце негайно залишив Святу землю і вирушив на батьківщину. Однак на півдорозі, неподалік Відня, його обманом захопив у полон найзліший ворог Англії — германський імператор Генрих VI.

На відчай своїх підданих, змучених тиранією норманської знаті, Ричард опинився у в'язниці. А тим часом у його володіннях залишилося зовсім небагато англосаксів, які змогли зберегти землі своїх батьків. Злочини баронів множилися кожного дня, принц

Джон руйнував країну, а знать вимагала для себе все нових вольностей та привілеїв. Ворожнеча й ненависть між норманами-переможцями і переможеними саксами зростали.

Багряне сонце сідало за густим дубовим лісом. Де-не-де дуби перемішувалися з буком, різакон та іншими чагарниками, які росли так щільно, що, здавалося, зовсім не пропускали його косих променів. Але іноді дерева розступалися, утворюючи просіки, стежки, галявини й лабіринти, і можна було навіть почути тихий дзюркіт ручая, що біг по схилу невисокого пагорба.

По схилах пагорба ліниво блукало стадо свиней, а на вершині його влаштувалися, мирно бесідуєючи, два йоркширці — судячи із зовнішності й одягу. Старший з них був плечистим бородатим чоловіком, похмурим на вигляд і дикуватим. Він був одягнений у потерту куртку хутром назовні, перетягнену широким шкіряним поясом із мідною пряжкою. За пояс було заткнуто довгий, добре загострений ніж із роговим руків'ям. Непокрита голова свинопаса з густим, скуйовдженим, кольору іржі, волоссям, була втомлено опущена до землі, а міцну шию охоплювало намертво залютоване мідне кільце, схоже на собачий ошийник, із написом саксонськими літерами: «Гурт, син Беовульфа, раб Седрика Ротервудського».

Поряд із Гуртом сидів чоловік років на десять молодший від нього. Рухливе й худорляве обличчя його виражало цікавість і клопітну нетерплячість; розмова між приятелями відбувалась англо-саксонською говіркою, якою говорив увесь простий народ, окрім норманських солдатів і людей, безпосередньо наближених до можновладців. Убрання, на вигляд схоже

Айвенго нетерпляче мчав до центру бойовища.

— Я прошу вас, леді, передати серу Айвенго... прощальний уклін.